

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה.....1
- ב. היו מעמידין להם שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש ... כל שלא מושמש 2
- ג. אפי' משפחות המיוחסות בישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין....2
- ד. הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתי נאנסתי ונסתחפה שדהו ... נאמנת4
- ה. מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ... פטור ... אוקי ממנוא בחזקת מריה4

דף יב.

א. האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה

כל המתייחד בכונה¹ עם ארוסתו קודם נישואין, אין לו טענת בתולים², להפחית לה מסכום כתובתה או שלא לתת לה כלל³. אך מכל מקום אם הוא כהן נאמן לאוסרה עליו, שהרי עשה אותה עליו כאיסור⁴.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז סח א

² אף על גב דק"ל הטוען פ"פ מצאתי נאמן חזקה אין אדם טורה בסעודה כמ"ש בסמוך מ"מ אם מתייחד עמה אמרינן שמא בא עליה ושכח או שמא הערה בה ואינו יודע ששיכר בתוליה כ"כ רש"י, ובתו' משמע דוקא היכא דמנהג הוא לייחד עמה אז אמרינן על דעת כן מייחדים אותה כדי שיהא לבו גם בה אז לא מוקי אינש נפשיה לבעול בודאי, ובש"ג פוסק כרש"י, ב"ש שם א, ועיין הפלאה קונט"א צ"ל דכוונת הב"ש לאפוקי היכא דנתייחד עמה דרך מקרה אז לא אמרי' דבא עלי' אבל אם הוא מתכוין לייחד עמה כדי שיהא לבו גם בה אף שאין המנהג כן א"י לטעון טענת בתולים. אך לפ"ז נראה דגם רש"י ז"ל מודה בזה בנתייחד עמה דרך מקרה, וכן מצאתי בס' שטמ"ק לדעת רש"י ז"ל.

³ אם היא טוענת בתולה היתה ואינה טוענת בא עליה צ"ע אם היא נאמנת במינו בא עלי או אי הוי כמנו להוציא ממון. ב"ש שם א ועיין בהפלאה שם שהוכיח מתוס' שנאמנת צ"ל דלשיטתיהו אולי כמ"ש בחידושי דמוכח מדבריהם בדף ע"ה ע"ב דהא דלא אמרינן מינו להוציא היינו דווקא במקום שצריכה לטעון ברי אבל אם א"צ לברי דידה אמרי' מינו להוציא דלא גרע מאם שותקת. וכבר כתבנו דלשיטת התוס' אפי' שותקת אמרינן מסתמא בא עלי' באירוסין. ולפירש"י לעיל שצריכה לטעון שבא עלי' באירוסין, צ"ל באמת דאמרי' מינו להוציא. והא דאינה נאמנת במינו דמוכח ע"ן היינו משום דמ"ע לא שכיחא. מ"מ זכינו לדין דלכו"ע נאמנת לומר בתולה אני במינו דבא עלי'.

⁴ וכל זה איירי לענין ממון אבל לענין איסור נאמן לאוסרה על נפשיה כמ"ש בש"ס. ב"ש שם א

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ב. היו מעמידין להם שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש ... כל שלא מושמש

אם⁵ מנהג המקום להעמיד עדים באותה הלילה שימשמשו ויראו שלא יערים ויקלקל מעשיו בתרמית, שלא יראה דם בתולים, בכך שיאבד אותו, וזו לא תוכל להביא המפה שיש עליה טיפי דמים. אם אירע הדבר שלא העמידו עדים אף על פי שנבצר מצדה, אינו יכול לטעון שוב טענת בתולים, בין בטענת פתח פתוח⁶ ובין בטענת דמים, להפסידה מכתובתה, שהרי האמין לה לבועלה בלא עדים⁷, וטוענים אנו שהיה לה דם בתולים ונאבד.

אך מכל מקום אם כהן הוא, או שקיבלה קידושין פחותה מבת שלוש, נאמן לאוסרה עליו⁸.

דף יב:

ג. אפי' משפחות המיוחסות בישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין

אם⁹ ירצה החתן להוסיף על שיעור כתובה יכול להוסיף, ואין חוששים לומר שבכך הוא מבייש מי שאין לו, שלא אמרו רבנן קצבת הכתובה אלא שלא לפחות כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, אבל אם בא להוסיף מוסיף.

⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

⁶ להני פוסקים דס"ל אף היכי דמצא דם יכול לטעון פ"פ לעיל דף ט: ודף י. ותניא א"י לטעון טענות בתולים ש"מ אף פ"פ ג"כ א"י לטעון צריך לו' מדראינו רמאות דהא שינה המנהג אז על פ"פ פשיטא אינו נאמן דהא אין ראיה לדבריו אלא אפילו דם ה"א דנאמן מדלית' דם קמ"ל אף על דם ג"כ אינו נאמן ואמרין שמא איבד הדם. ב"ש שם ב ועיין הפלאה בקונ"א שם שפקפק בזה שאולי נאמן בטענת פ"פ ומלשון הלבוש שהרי האמין לה משמשע שגם פ"פ אינו נאמן וכן בבית יעקב כתב כדעת הב"ש

⁷ לבוש שם ועוד שחיישינן שמא בגרם שלו הערים שלא יעמידו עדים כדי שיטעון טענת בתולים אבל במקום שאין מעמידין עדים אין כאן ריעותא ונאמן הוא לטעון טענת בתולים מכת חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. ח"מ שם

⁸ בית יעקב שם דהא שו"א אנפשא חתיכה דאיסורא

⁹ שו"ע ונו"כ שם סו ז

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

וכשמוסיף אין צריך לפרש עיקר הכתובה בפני עצמה והתוספת בפני עצמה אלא כולל הכל ביחד¹⁰ אם ירצה¹¹. שכותב "ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי סך פלוני" שכולל הכל¹². ויש חולקים¹³ וס"ל שצריך לכתוב הכתובה של מנהג המדינה בפני עצמה והתוספת בפני עצמה, וכן נוהגין.

כתובה שכתוב בה – "ודן נדוניא דהנעלת ליה כך וכך דינרים כו' והוסיף לה מן דיליה כך וכך" אין עיקר כתובה בכלל, לכו"ע. שלא הוסיף לה זה אלא כנגד מה שהכניסה לו, וצריך לשלם לה עיקר כתובה בפני עצמה, כיון שלא הזכיר כלל חיוב עיקר הכתובה, עד שיהא כתוב בה – "ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי כסף זוזי אלף" כו', דבלשון זה כולל עיקר הכתובה עם התוספת. ומועיל לשיטה הראשונה.

וכבר נתבאר לעיל דף י. שמנהגנו כיום לכתוב – "ויהיבנא ליכי מוהר בתוליכי כסף זוזי מאתן דחזי ליכי" והאשכנזים מוסיפים – "מדאורייתא" ונוסח זה הוא עיקר הכתובה ועוד מוסיפים לאשכנזים – "ודן נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוח וכו' הכל קבל עליו חתן דגן במאה זקוקים כסף צרוף וצבי חתן דגן והוסיף לה מן דיליה עוד מאה זקוקים כסף צרוף אחרים כנגדן סך הכל מאתים זקוקים כסף צרוף"

ולספרדים – "ודא נדוניא דהנעלת ליה מבית אבוח, עם תוספת שהוסיף לה מדיליה, עד שנמצא בסך הכל כתובתא דא, תוספת ונדוניא סך כסף ועוד סך וחודה החתן הנזכר שקבלם ועלו ובאו לידו ורשותו במושלם עד סוף פרוטה אחרונה ורצה והעלם על עצמו כנכסי צאן ברזל שאם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו".

וא"כ חייב את עיקר הכתובה מעבר לתוספת ולנדוניא.

אולם במקהלות הספרדים שכתבו – "ודא כתובה דעבד לה סך הכל וחודה החתן הנזכר שקבל כל הסך הנזכר ורצה והעלם על עצמו". ובזה יהיה חייב רק את הסך הכל הנכתב כיון שכלל שניהם.

וכן בסוף הכתובה מנהג האשכנזים שמחלקים עיקר ותוספת ונדוניא לחיובים נפרדים וכותבים¹⁴ – "וכך אמר חתן דגן אחריות שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא קבלית עלי ועל ירתי

¹⁰ לפ"ז מ"ש בש"ס כהנים ומשפחות מיוחסים מוסיפים יותר וגובין ד' מאות זהובים היינו שם הוא מנהג קבוע שגובין כך אבל אף לאחר רשאים להוסיף. כ"ש שם טז

¹¹ דעת הר"ן והריב"ש ברמ"א שם

¹² ח"מ שם כט

¹³ מרדכי ברמ"א טעמו שהקשה דבמשנה משמע דוקא כהנים ומשפחות מיוחסות כותבין ת' זוז ולקמן תנן בכל אדם אם רצה להוסיף מוסיף ואפי' מאה מנה ותי' דבכל אדם צריך לכתוב מנה מאתים לחוד ותוספות לחוד אבל הכא כותבין ת' זוז דהוא ליכי. אבל התוספות כתבו שהפרש זה יש ביניהם שכותבין דהוא ליכי וגם אם לא כתב לה כתובה גובה בתנאי ב"ד ת'

¹⁴ ח"מ שם לא

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

בתראי להתפרע מכל שפר ארג נכסין וקנינין דאית לי תחות כל שמיא דקנאי ודעתיד אנא למקנא נכסין דאית לחון אחריות ודלית לחון אחריות כלחון יהון אחראין וערבאין לפרוע מנחון שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא מנאי ואפילו מן גלימא דעל כתפאי בחיי ובתר חיי מן יומא דגן ולעלם ואחריות וחומר שטר כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא קבל עליו" וכו'

אולם הספרדים אינם מחלקים וכותבים – "וכך אמר החתן הנזכר אחריות וחומר וחוזק שטר כתובה דנא קבלית עלי ועל ירתאי בתראי ועל כל שפר ארג נכסין וקנינין דלי תחות שמיא מקרקעי ואגבן מטלטלי דקניתי ודאקני ולחון יהון אחראין וערבאין ומשועבדין שעבוד גמור ושלם תקנת חכמים ז"ל לאתפרעא מנחון שטר כתובה דנא בחיי ובתר חיי וגם נשבע שבועה חמורה בתקיעת כף על דעת המקום ברוך הוא ועל דעת הנשבעים באמת לאשר ולקיים את כל הכתוב עליו בשטר כתובה דנא"

ד. הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו ... נאמנת

הטוען שלא מצאה בתולה, במקומות בהם מקדשים ולאחר זמן נושאים, אם אינה מבחישתו ואמרה משארסתני נאנסתי, הרי זו נאמנת וכתובתה מאתים כמו שהיתה. אך אין לה תוספת כתובה כיון שהיתה בעולה קודם החופה והוא לא כתב לה, תוספת כתובה אלא ע"מ שהיא בתולה¹⁵.

ואם הוא טוען שמא עד שלא ארסתיך נאנסת, או שמא אחר שארסתיך נבעלת ברעונך ואבדת כתובתך, הרי זה מחריס סתם על מי שטוען כדי לחייבו ממון.

הטוען טענת בתולים באופן שנאמן בטענתו, והוא באופן שלא נאסרה עליו ורוצה לקיימה אח"כ לאשה, אם היא מתרצית לכך כותב לה כתובה מנה מכאן ואילך, שהרי אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה. אך אם אינה מתרצית וטוענת בתולה אני ומגיע לי מאתיים, אסור לקיימה וחייב לגרשה¹⁶.

ה. מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ... פטור ... אוקי ממונא בחזקת מריה

¹⁵ לפ"ז כתובה ותוספת כתובה שני הפכים הם כשהיא מבחישה אותו יש לה ת"כ ואין לה הכתובה, וכשמתרצת ואומרת משארסתני נאנסתי יש לה כתובה ואין לה ת"כ. ב"ש שם כג

¹⁶ ח"מ שם טו. ובב"ש כד שם כתב שהיא מחלוקת ראשונים

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

הטוען¹⁷ לחבירו כסף לי בידך שהלוייתך או שהפקדתי בידך, או שגזלתני¹⁸, והלה אומר איני יודע אם הלוייתני אם הפקדת בידך, ישבע היסת שאינו יודע ויפטר. ואם בא לצאת ידי שמים ישלם¹⁹.

ואפילו אם טוען תחלה טענת ברי אין לך בידך, וכשחייבוהו לישבע היסת חזר וטען איני יודע אם הלוייתני או הפקדת אצלי, כדי להקל בשבועתו ליפטר בשבועת איני יודע²⁰, שומעין לו ונשבע שאינו יודע אם הלוחו אם לא ונפטר, ואין זה טוען וחוזר וטוען²¹.

אבל אם השיב יודע אני שהלוייתני מנה או שהפקדתו אצלי ואינו יודע אם פרעתך או אם החזרתיו לך אם לאו חייב לשלם, משום שכיון שודאי חייב לו וספק אם החזיר לו, באופן זה אומרים אנו ברי ושמא ברי עדיף²². ואין התובע צריך לישבע אפילו שבועת היסת, דכיון שיודע שהלוחו חרי מוטל עליו לזכור ולדעת אם החזירו אם לאו.

אבל אם ירצה יחרים סתם חרם על כל מי שנוטל ממנו שלא כדין, ואם חזר אח"כ ואמר נזכרתי שפרעתך נאמן בשבועה²³. וי"א²⁴ שאינו נאמן.

¹⁷ שו"ע ונו"כ חו"מ עה ט

¹⁸ ש"ך שם כה

¹⁹ כיון שחבירו ברי והוא אינו יודע. סמ"ע שם כב כתב הריב"ש סי' שצ"ב בשם הרמב"ן [ב"מ ה' ע"ב ד"ה מדקאמרינן], שאם תפס התובע בעדים מפקינן מיניה, שאין תפיסה מועלת במה שאין לו זכות אלא בבא לצאת ידי שמים. ש"ך שם כו. ואם תפס שלא בעדים, נאמן במגו דחייב לו. אורים שם כג

²⁰ כי שבועת איני יודע היא קלה, שאינו נשבע בה לשקר, שאף אם הוא חייב לו, מ"מ נשבע באמת שהוא אינו יודע. ועוד, שאף אם התובע מביא אחר כך עדים שחייב לו זה שתבעו, לא יפסל ע"י העדים, דהא העדים אינם מעידים שיודע ולא שכח, משא"כ אם נשבע שאינו חייב לו, סמ"ע שם כג

²¹ כיון שגם בטענתו הראשונה היה נשבע ונפטר כל זמן שלא באו עדים, אבל לצאת ידי שמים פשיטא דחייב. סמ"ע שם כד

²² נראה דאפילו ספק הפרעון הוא קודם החלואה, כגון שהיה לו פקדון בידו, ואחר שנאבד בפשיעה הלוחה לו ונתחייב לשלם לו מאה זהובים, והנפקד אומר יודע אני שלא היה שוה רק חמשים, והלוחה אומר איני יודע כמה היה שוה ואפשר היה שוה מאה ונמצא שמעולם לא נתחייבתי לך כלום, לפי שהמאה שהלוייתני יצאו במאה של דמי הפקדון, אפ"ה חייב הלוחה לשלם לו חמשים, דמ"מ הו"ל החיוב ברי והפסוד ספק, ובכחאי גוונא ברי ושמא ברי עדיף. וכן משמע מסתימת דברי הפוסקים. ש"ך שם כז

²³ רמ"א שם

²⁴ מהרש"ל ביש"שפ' הגזול בתרא נה לפי מאי דקי"ל דנוטל בלא שבועה, אינו חוזר וטוען כלל, אף שזה אינו קרוי חוזר וטוען ממש, שהרי בתחילה היה נסתפק אם פרע או לא ואח"כ נזכר, מ"מ מאחר דדינו לשלם בלא שבועה, אין לך חוזר וטוען גדול מזה. ש"ך שם כט. ובאורים שם כז כתב להוכיח מהמרדכי כעת הרמ"א